

Κωστής Κοκκινόφτας

Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΓΑΛΑΤΑΣ

Η Γαλάτα συγκαταλέγεται ανάμεσα στα πλουσιότερα σε ιστορία και παράδοση χωριά της Κύπρου, με τις ξυλόστεγες τοιχογραφημένες εκκλησίες της και τον μεγάλο αριθμό των καταγομένων από την κοινότητα Αρχιερέων, Ιερομονάχων και Μοναχών, οι οποίοι υπηρέτησαν και υπηρετούν σε αρχιερατικούς θρόνους και σε διάφορα άλλα εκκλησιαστικά διακονήματα στην Κύπρο και το εξωτερικό. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται και δεκαπέντε Μοναχοί, οι οποίοι διετέλεσαν μέλη της Αδελφότητας της Μονής Κύκκου, από τα μέσα του 19ου αιώνα και στη συνέχεια. Ο αριθμός τους, όμως, είναι οπωσδήποτε πολύ μεγαλύτερος, αφού για τους περισσότερους Μοναχούς των χρόνων της Τουρκοκρατίας, όπως και των παλαιότερων εποχών, τόσο της Μονής Κύκκου, όσο και των υπόλοιπων κυπριακών Μονών, δεν έχουμε υπόψη βιογραφικά στοιχεία.

Οι γνωστοί Κυκκώτες Μοναχοί, οι οποίοι κατάγονται από τη Γαλάτα, είναι οι Ιερομόναχος Φιλόθεος (19ος αι.), Ιερομόναχος Ιωαννίκιος (19ος αι.), Οικονόμος και μετέπειτα Μητροπολίτης Πάφου Επιφάνιος (1839-1899), έτερος Ιερομόναχος Φιλόθεος (1851-1937), Αρχιμανδρίτης Νίκανδρος (1853-1908), Ιερομόναχος Πορφύριος (1865-1945), Ιερομόναχος Μεθόδιος (1868-1950), Πρωτοσύγκελλος Λαυρέντιος (1869-1954), Ιερομόναχος Νικόδημος (1880-1954), Ιερομόναχος Ιερώνυμος (1883-1965), Οικονόμος Πανάρετος (1902-1978), Αρχιμανδρίτης Νικηφόρος (1930-2005), Αρχιμανδρίτης Ιερώνυμος (1935-2013), καθώς και οι Οικονόμος Πορφύριος (γενν. το 1935) και Αρχιμανδρίτης Αλέξιος (γενν. το 1943), οι οποίοι συνεχίζουν τη σχετική παράδοση μέχρι τις μέρες μας. Όπως προκύπτει από τη μελέτη των βιογραφικών τους στοιχείων, στην πλειονότητά τους οι κληρικοί αυτοί προσήλθαν στη Μονή Κύκκου ως δόκιμοι στην ηλικία των δώδεκα έως δεκατεσσάρων ετών, κοντά σε συγγενείς ή ομοχώριους τους παλαιότερους Μοναχούς, οι οποίοι μερίμνησαν για τη φοίτησή τους στην Ελληνική Σχολή Κύκκου, που λειτουργούσε στα μοναστηριακά κτήρια, και τους βοήθησαν στα πρώτα βήματα της μοναχικής τους ζωής.

Ο Ιερομόναχος **Φιλόθεος** είναι ο παλαιότερος Κυκκώτης Μοναχός, για τον οποίο γνωρίζουμε ότι καταγόταν από τη Γαλάτα. Για τη ζωή του ελάχιστες πληροφορίες είναι

γνωστές, και αυτές προέρχονται από την προφορική παράδοση, όπως καταγράφηκε στο πολύτιμο για την εκκλησιαστική προσωπογραφία της κοινότητας βιβλίο του παπα-Ανδρέα Κουλέντη «Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας». Για παράδειγμα, αναφέρεται ότι υπηρέτησε για μεγάλο χρονικό διάστημα στο Μετόχιο του Αρχαγγέλου στη Λακατάμεια, πιθανότατα μεταξύ των ετών 1825 και 1880. Ήταν θείος των αυτάδελφων Ιερομόναχου Ιωαννικίου και Οικονόμου Επιφανίου, του μετέπειτα Μητροπολίτη Πάφου¹.

Λιγοστές είναι επίσης οι πληροφορίες, που έχουμε, και για τον ανειψιό του ανωτέρω Φιλοθέου και αδελφό του Μητροπολίτη Πάφου Επιφανίου, Ιερομόναχο **Ιωαννίκιο**, και αυτό γιατί στο Μοναχολόγιο της Μονής Κύκκου δεν υπάρχουν καταγραφές για τους περισσότερους Μοναχούς, οι οποίοι υπηρέτησαν κατά τον 19ο αιώνα. Σύμφωνα και πάλι με την προφορική παράδοση, ο Ιωαννίκιος διετέλεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα ιερατικός προϊστάμενος στο Μετόχιο της Αγίας Μονής, στην Πάφο, όπου και απεβίωσε σε άγνωστο χρόνο, πιθανότατα στα τέλη του 19ου αιώνα².

Για τον βίο των υπόλοιπων Κυκκωτών Μοναχών με καταγωγή από τη Γαλάτα έχουμε πολύ περισσότερες πληροφορίες, οι οποίες προέρχονται, κυρίως, από τις σελίδες των κυπριακών εφημερίδων, που άρχισαν να κυκλοφορούν αμέσως μετά την καθεστωτική αλλαγή του 1878. Ο πρώτος από αυτούς, Μητροπολίτης Πάφου **Επιφάνιος** (γενν. το 1839), αρχικά φοίτησε στην Ελληνική Σχολή Κύκκου και στη συνέχεια εστάλη από τον Ηγούμενο Σωφρόνιο (1862-1890) για σπουδές στο Σχολαρχείο της Λευκωσίας. Ακολούθως μετέβη στη Βηρυτό για εκμάθηση της Τουρκικής γλώσσας σε Σχολή Ξένων Γλωσσών, ώστε να μπορεί να αντιπροσωπεύει τη Μονή της μετανοίας του στις επαφές της με τους τότε κρατούντες. Στο μεταξύ, σε άγνωστο χρόνο χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος και, στις 16 Οκτωβρίου 1867, Ιερομόναχος, και υπηρέτησε σε διάφορα μοναστηριακά διακονήματα, όπως ως Γενικός Έφορος, δηλαδή υπεύθυνος για την επιστασία και την ομαλή λειτουργία των Μετοχίων της Μονής. Την περίοδο αυτή ανεδείχθη σε έναν από τους σημαντικότερους Κυκκώτες Μοναχούς, με αποτέλεσμα ο Ηγούμενος Σωφρόνιος, ο οποίος αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα υγείας, να τον ορίσει, τον Ιούνιο του 1883, ως αντικαταστάτη του στη διοίκηση

1. π. Ανδρέα Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, Λευκωσία 1966, σ. 34.

2. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 34· Κωστή Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής Κύπρου (1878-1911)*, Λευκωσία 2014, σ. 151.

της Μονής, και ακολούθως να μεριμνήσει, για τον ίδιο λόγο, για την προχείρισή του στο οφφίκιο του Οικονόμου, στις 25 Μαΐου 1886. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα προσκάλεσε κοντά του τους ανεψιούς του Φιλόθεο, Μεθόδιο και Λαυρέντιο, καθώς και τον επίσης ομοχώριό του Νίκανδρο, οι οποίοι εντάχθηκαν στους δοκίμους της Μονής. Ακόμη, το έτος 1887, προσέφερε ωραιότατης τέχνης άγιο ποτήριο ρωσικής κατασκευής στον ναό της Παναγίας Οδηγήτριας της γενέτειράς του («ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚ ΓΑΛΑΤΑΣ Χ' ΛΟΥΚΑ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΚΥΚΚΟΥ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ ΚΩΜΗ ΑΥΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΔΙΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΟΥ ΑΩΠΖ' 1887»)³. Τελικά, στις 7 Απριλίου 1890, ο Επιφάνιος εξελέγη Μητροπολίτης Πάφου, αξίωμα στο οποίο χειροτονήθηκε στις 12 του ίδιου μηνός και υπηρέτησε μέχρι τον θάνατό του, που συνέβη στις 24 Ιανουαρίου 1899. Κατά την περίοδο αυτή ανέπτυξε αξιόλογη εκπαιδευτική δραστηριότητα και ευεργέτησε αφενός τα σχολεία της Λευκωσίας, προς τα οποία προσέφερε 50 λίρες το 1890 και υποσχέθηκε ετήσια εισφορά 33 λιρών, όπως και το δημοτικό σχολείο Γαλάτας, προς το οποίο κατέλιπε με διαθήκη ποσό 20 λιρών, ενώ άλλες 50 άφησε για τα σχολεία της Πάφου. Ακόμη, συνέβαλε στην ίδρυση σχολείων στην επαρχία του, όπως στη Μονή των Αγίων Αναργύρων στη Γιόλου για τη φοίτηση των παιδιών από τις γύρω κοινότητες, και πρωτοστάτησε στη διεξαγωγή εράνων υπέρ των αγωνιζόμενων Κρητών, το 1896, και για την ενίσχυση του ελληνικού στρατού κατά τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897, προσφέροντας και εξ ιδίων σημαντικό ποσό χρημάτων. Μεριμνήσε επίσης για τη

3. Αθανάσιου Παπαδόπουλου, *Η Γαλάτα άλλοτε και τώρα*, Γαλάτα 1993, σ. 53 (δακτυλόγραφη έκδοση)· π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 23· Οικονόμου Κυριάκου Χαραλάμπους, *Γαλάτα, εκκλησιαστική και ιστορική καταγραφή*, Γαλάτα 2015, σ. 112.

διάδοση του αθλητισμού στη μητροπολιτική του περιφέρεια, με την παραχώρηση έκτασης γης για τη δημιουργία του γυμναστηρίου του Γυμναστικού Συλλόγου «Κόροιβος»⁴.

Ο Ιερομόναχος **Φιλόθεος** (γενν. το 1851) χειροτονήθηκε αρχικά, σε άγνωστο χρόνο, Ιεροδιάκονος και στη συνέχεια, την 21η Νοεμβρίου 1883, Ιερομόναχος, ενώ αρκετά χρόνια αργότερα, στις 19 Απριλίου 1929, χειροθετήθηκε Πνευματικός. Έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, τουλάχιστον από το 1887 και εξής, στο Μετόχιο του Ξηροποτάμου στην Πεντάγεια, όπου ασχολήθηκε με τη δένδροκαλλιέργεια και εξοικονόμησε σημαντικό ποσό χρημάτων, γεγονός το οποίο επέτρεπε το ιδιόρρυθμο σύστημα λειτουργίας των κυπριακών Μονών της εποχής. Διέθεσε δε, το 1919, 180 λίρες από τις οικονομίες του για την ανέγερση στη γενέτειρά του σχολικού κτηρίου από τον συγχωριανό του εργολάβο μαστρε-Φίλιππο, γεγονός για το οποίο οι κάτοικοι τον ανακήρυξαν μέγα ευεργέτη και ονόμασαν το σχολείο «Φιλοθέειον», προς τιμή του. Ας σημειωθεί ότι είκοσι χρόνια αργότερα το κτήριο επεκτάθηκε με την προσθήκη δύο αιθουσών διδασκαλίας, που ανηγέρθηκαν με δαπάνες του ζεύγους Φίλιππου και Άννας Φιλίππου. Συνέχισε δε να λειτουργεί μέχρι το έτος 1976, οπότε κτίστηκε

4. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 31-32· Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Μητροπολίτης Πάφου Επιφάνιος (1890-1899)», *Κυκκώτικα Μελετήματα*, τ. Α', Λευκωσία 1997, σ. 151-181· Του ιδίου, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1878-1899)*, Λευκωσία 1999, σ. 57-62· Του ιδίου, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής Κύπρου (1878-1911)*, ό.π., σ. 106-110· Αριστεΐδη Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Α', Λευκωσία 2018, σ. 175-176.

το νέο σχολείο από τον Οικονόμο Πανάρετο Κυκκώτη, για τον οποίο θα γίνει λόγος στη συνέχεια. Ο Φιλόθεος απεβίωσε στις 15 Νοεμβρίου 1937⁵.

Ο Αρχιμανδρίτης **Νίκανδρος** (γενν. το 1853) χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος στις 25 Μαρτίου 1877 και Ιερομόναχος την 1η Ιουνίου 1882. Στη συνέχεια εστάλη ως ιερατικός προϊστάμενος στο Μετόχιο της Μονής στη Γεωργία, οπότε, σύμφωνα με την παράδοση, που ακολουθείτο για όσους από τους Μοναχούς αναλάμβαναν υπηρεσία στο εξωτερικό, πριν από την αναχώρησή του χειροθετήθηκε Αρχιμανδρίτης, στις 14 Οκτωβρίου 1889. Στο Μετόχιο αυτό παρέμεινε μέχρι τον Οκτώβριο του 1895, οπότε επέστρεψε στην Κύπρο. Από τη βιογραφία του γνωρίζουμε, ότι προσέφερε τότε στον ναό της Παναγίας Οδηγήτριας της γενέτειράς του επιτάφιο ρωσικής τέχνης, εκκλησιαστικά άμφια και κεντητά καλύμματα. Απεβίωσε στις 8 Ιουνίου 1908⁶.

Ο Ιερομόναχος **Πορφύριος** (γενν. το 1865) χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος στις 5 Ιουνίου 1888 και Ιερομόναχος στις 28 Μαΐου 1891. Αρχικά υπηρέτησε για πολλά χρόνια στο διακόνημα του αποθηκάριου στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου και στη συνέχεια διετέλεσε ταμίας στην Κεντρική Μονή, όπου προχειρίστηκε Πνευματικός, στις 7 Ιουλίου 1938. Αναφέρεται ακόμη ότι προσέφερε μικρό αργυρό σταυρό στον ναό της Παναγίας Οδηγήτριας

5. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 34-35· Θεοχάρη Σταυρίδη, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στα Βρετανικά Αποικιακά Αρχεία, 1930-1939*, Λευκωσία 1999, σ. 104-105· Συνδέσμου Γονέων Δημοτικού Σχολείου Γαλάτας (έκδ.), *Η διά μέσου των αιώνων παιδεία και αγωγή στη Γαλάτα. Λεύκωμα*, Γαλάτα 2006, σ. 19-22 (δακτυλόγραφη έκδοση)· Κωστή Κοκκινόφτα, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1912-1920)*, Λευκωσία 2004, σ. 95· Του ιδίου, «Κύπριοι κληρικοί κτήτορες σχολείων στη γενέτειρά τους (β' μισό 19ου - αρχές 20ού αιώνα)», *Επιστημονική Επετηρίς Κυπριακής Εταιρείας Ιστορικών Σπουδών* 8 (2008) 102-103· Του ιδίου, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής (1911-1931)*, Λευκωσία 2017, σ. 163-164· Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, τ. Α', ό.π., σ. 358· π. Κ. Χαραλάμπους, *Γαλάτα, εκκλησιαστική και ιστορική καταγραφή*, ό.π., σ. 83-87.

6. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 37· Αρχιμανδρίτη Αθανάσιου Κυκκώτη, *Ανέκδοτα Έγγραφα του εν Γεωργία Μετοχίου της Ιεράς Μονής Κύκκου*, Λευκωσία 1998, σ. 16-17· Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής (1878-1911)*, ό.π., σ. 169-170.

της Γαλάτας. Απεβίωσε την 1η Δεκεμβρίου 1945. Ήταν αυτάδελφος του Ιερομόναχου Ιερωνύμου, για τον οποίο θα γίνει λόγος στη συνέχεια⁷.

Ο Ιερομόναχος **Μεθόδιος** (γενν. το 1868) χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος, στις 29 Μαΐου 1891, και Ιερομόναχος, την 1η Ιανουαρίου 1898. Υπήρξε μαθητής του Μουσικοδιδάσκαλου Στυλιανού Χουρμούζιου και του σπουδαίου Ιεροψάλτη Σκευοφύλακα Ανθίμου Κυκκώτη, και περιλαμβάνεται ανάμεσα στους πλέον μελωδικούς μουσικούς της Μονής Κύκκου. Διετέλεσε δεξιός Ιεροψάλτης στο καθολικό της Κεντρικής Μονής, από τον Σεπτέμβριο του 1910 μέχρι τον θάνατό του, που συνέβη στις 8 Απριλίου 1950, ενώ υπηρέτησε και ως διδάσκαλος της βυζαντινής μουσικής στην Ελληνική Σχολή Κύκκου⁸.

Ο Πρωτοσύγκελλος **Λαυρέντιος** (γενν. το 1869), όπως έγινε λόγος προηγουμένως, προσήλθε στη Μονή Κύκκου, κοντά στον θείο του Οικονόμο Επιφάνιο, τον οποίο ακολούθησε στην Πάφο, όταν εξελέγη στον μητροπολιτικό θρόνο, το 1890, οπότε χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος. Ακολούθως, ύστερα από τον θάνατο του Επιφανίου, χειροτονήθηκε Ιερομόναχος και υπηρέτησε ως εφημέριος σε ναούς της Λευκωσίας, όπως στη Χρυσαιλιωτίτσα, ενώ στη συνέχεια αναχώρησε για την Αλεξάνδρεια, όπου διετέλεσε Πρωτοσύγκελλος του εκεί Πατριαρχείου. Το 1948, όταν ήταν ήδη μεγάλης ηλικίας, επανήλθε στην Κύπρο και εγκαταβίωσε στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου, όπου, το 1954, κατέβαλε τις δαπάνες για την τελετή των εγκαινίων του καθολικού του. Την ίδια περίοδο δώρισε στον ναό της Παναγίας Οδηγήτριας της γενέτειράς του εκκλησιαστικά άμφια και διάφορα ιερά σκεύη,

7. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 36· π. Κ. Χαραλάμπους, *Γαλάτα, εκκλησιαστική και ιστορική καταγραφή*, ό.π., σ. 48· Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής (1911-1931)*, ό.π., σ. 161-162.

8. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 38· Θεόδουλου Καλλίνικου, *Μέγα Θεωρητικόν Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής*, Λευκωσία - Κύπρος 1977-1981, σ. 125· Θ. Σταυρίδη, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στα Βρετανικά Αποικιακά Αρχεία, 1930-1939*, ό.π., σ. 101-102· Κωστή Κοκκινόφτα, «Η βυζαντινή μουσική στη Μονή Κύκκου», στον τόμο: Του ίδιου (επιμ.), *Η βυζαντινή μουσική και οι αναστάσιμοι ύμνοι*, Λευκωσία 2006, σ. 39· Του ίδιου, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής (1911-1931)*, ό.π., σ. 153.

όπως αρτοφόριο, αργυρό δισκοπότηρο και αργυρό σταυρό. Απεβίωσε στις 25 Νοεμβρίου 1954⁹.

Ο Ιερομόναχος **Νικόδημος** (γενν. το 1880) χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος στις 14 Ιουλίου 1907 και Ιερομόναχος την 1η Οκτωβρίου 1913. Αρχικά υπηρέτησε ως Ιεροψάλτης στην Κεντρική Μονή και ακολούθως στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου, καθώς και ως Έφορος και μέλος του Ηγουμενοσυμβουλίου. Συνέδραμε και αυτός στη συμπλήρωση των αναγκαίων στον ναό της Παναγίας Οδηγήτριας της Γαλάτας, καλύπτοντας το σύνολο της δαπάνης για την κατασκευή της Αγίας Τράπεζας (ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΕΚ ΓΑΛΑΤΑΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΚΥΚΚΩΤΟΥ), καθώς και σκαλιστού ξυλόγλυπτου προσκυνηταρίου (ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΕΚ ΓΑΛΑΤΑΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΚΥΚΚΩΤΟΥ)¹⁰. Απεβίωσε στις 13 Ιουλίου 1954¹¹.

Ο Ιερομόναχος **Ιερόνυμος** (γενν. το 1883), νεότερος αδελφός του προαναφερθέντος Ιερομόναχου Πορφυρίου, χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος, στις 29 Ιουλίου 1912, και Ιερομόναχος στις 19 Μαρτίου 1923. Υπήρξε απόφοιτος του Παγκυπρίου Γυμνασίου, το 1913, και ακολούθως, γύρω στο έτος 1917, της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στη συνέχεια δίδαξε σε εκπαιδευτήρια του Πειραιά, μέχρι το 1922, οπότε επέστρεψε στην Κύπρο και ανέλαβε τη διεύθυνση της Ελληνικής Σχολής Κύκκου, η λειτουργία της οποίας αναβαθμίστηκε και τέθηκε σε νέες βάσεις. Την ίδια περίοδο υπηρέτησε επίσης ως Έφορος της Μονής, με αποτέλεσμα σταδιακά να αποκτήσει ευρεία φήμη, τόσο για τις φιλολογικές, όσο και για τις διοικητικές ικανότητές του. Ωστόσο, δεν θέλησε να παραμείνει στην Κύπρο και,

9. «Θάνατος μέλους Αδελφότητας Κύκκου», *Εκκλησιαστικόν Βήμα*, 1.12.1954· π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 42-43. Επίσης βλ. Αρχείο Ιεράς Μονής Κύκκου, *Μοναχολόγιον*, σ. 20.

10. Αθ. Παπαδόπουλου, *Η Γαλάτα άλλοτε και τώρα*, ό.π., σ. 53.

11. «Θάνατος μέλους της Αδελφότητας της Ιεράς Μονής Κύκκου», *Εκκλησιαστικόν Βήμα*, 15.7.1954· π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 39· Θ. Σταυρίδη, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στα Βρετανικά Αποικιακά Αρχεία, 1930-1939*, ό.π., σ. 102-103· Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής (1911-1931)*, ό.π., σ. 156-157.

τον Ιούλιο του 1926, αναχώρησε για την ελληνική πρωτεύουσα, όπου εργάστηκε στη Μέση Εκπαίδευση. Απεβίωσε στην Αθήνα, στις 10 Ιουλίου 1965¹².

Ο Οικονόμος **Πανάρετος** (γενν. το 1902) ήταν μικρός ανεπιός του Οικονόμου Επιφανίου. Αρχικά, όπως και οι υπόλοιποι Κυκκώτες Μοναχοί της εποχής, φοίτησε στην Ελληνική Σχολή της Μονής και στη συνέχεια στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, από το οποίο αποφοίτησε το 1927. Στο μεταξύ χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος, στις 27 Φεβρουαρίου 1927, και ακολούθως Ιερομόναχος, στις 4 Σεπτεμβρίου 1938, ενώ Οικονόμος προχειρίστηκε στις 23 Δεκεμβρίου 1962. Υπηρέτησε σε διάφορα διακονήματα της Μονής Κύκκου, όπως στο Μετόχιο του Ξηροποτάμου, καθώς και ως μέλος του Ηγουμενοσυμβουλίου (1943-1977). Συγκαταλέγεται ανάμεσα στους μεγάλους ευεργέτες της γενέτειράς του Γαλάτας, στην οποία, το 1976, προσέφερε 35 χιλιάδες λίρες και ανήγειρε το κτήριο του δημοτικού σχολείου, που ονομάστηκε «Παναρέτειον» προς τιμή του, σε γη που δωρήθηκε για τον σκοπό αυτό από τη Μητρόπολη Κυρηνείας, το 1968. Η σχετική μαρτυρία σώζεται σε επιγραφή σε εντοιχισμένη πλάκα στο σχολικό κτήριο: «ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥΤΟ ΕΚΤΙΣΘΗ ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ Κ(ΥΡΙ)ΟΥ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ ΥΙΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΚΑΙ Χ" ΑΝΝΑΣ Χ" ΦΙΛΙΠΠΙΟΥ ΕΚ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 1976. Ο ΔΕ ΧΩΡΟΣ ΕΝΘΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΔΩΡΗΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΓΑΛΑΤΑΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 1968. Η ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΤΟΥΣ ΕΥΓΝΩΜΟΝΕΙ». Τα εγκαίνια έγιναν στις 24 Μαΐου 1980 από τον Υπουργό Παιδείας Χρυσόστομο Σοφιανό, παρισταμένου του Μητροπολίτη Μόρφου (1973-1996) Χρύσανθου Σαρρηγιάννη, ο οποίος τέλεσε και τον αγιασμό¹³. Σχετική μαρτυρία δίνεται και πάλι σε επιγραφή σε εντοιχισμένη πλάκα στο σχολικό κτήριο: «ΜΕ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟΝ ΕΞΟΧΩΤΑΤΟ ΚΥΡΙΟ ΣΠΥΡΟ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΓΑΛΑΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΝΤΙΜΟ ΥΠΟΥΡΓΟ

12. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 40· Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής (1911-1931)*, ό.π., σ. 145.

13. «Χρονικά», *Απόστολος Βαρνάβας* 41 (1980) 240.

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΡΑ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ Δ. ΣΟΦΙΑΝΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ 24 ΜΑΪΟΥ 1980»¹⁴. Επίσης, προσέφερε διάφορα εκκλησιαστικά αντικείμενα στον ναό της γενέτειράς του, όπως αργυρά επίχρυσα καλύμματα για το άγιο ποτήριο και το άγιο δισκάριο, που, όπως έγινε λόγος προηγουμένως, είχε δωρίσει ο Οικονόμος Επιφάνιος, πολυέλαιο, επίχρυσο θυμιατό και αργυρά κανδήλια. Κάλυψε ακόμη τις δαπάνες για την αγιογράφιση του τρούλου του ναού («ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΚΥΚΚΟΥ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΝΗΣ»), όπου ιστορήθηκε από τον μαθητή του Φώτη Κόντογλου και σπουδαίο αγιογράφο Γεώργιο Χρ. Γεωργίου ο Παντοκράτορας, και στην περίμετρο φιλοτεχνήθηκαν άνωθεν Άγγελοι και Προφήτες και κάτωθεν οι τέσσερις Ευαγγελιστές¹⁵. Απεβίωσε την 1η Νοεμβρίου 1978¹⁶.

Ο Αρχιμανδρίτης **Νικηφόρος** (γενν. το 1930) κατέφυγε κοντά στον θείο του Πανάρετο στη Μονή Κύκκου, όπου φοίτησε αρχικά στην Ελληνική Σχολή της Μονής και στη συνέχεια στο Παγκύπριο Γυμνάσιο (1948-1952). Ακολούθως χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος, στις 8 Σεπτεμβρίου 1952, και ύστερα από μερικά χρόνια εστάλη για σπουδές μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, τις οποίες, όμως, εγκατέλειψε, για να σπουδάσει εξ ιδίων θεολογία στη Θεολογική Σχολή της ελληνικής πρωτεύουσας, από την οποία αποφοίτησε το 1961. Αμέσως μετά υπηρέτησε ως Ιεροδιάκονος στην Αρχιεπισκοπή Αθηνών μέχρι το 1963, οπότε

14. Για την προσφορά του Οικονόμου Παναρέτου στην εκπαίδευση της γενέτειράς του και τις σχετικές επιγραφές στο σχολικό κτήριο βλ. Αθ. Παπαδόπουλου, *Η Γαλάτα άλλοτε και τώρα*, ό.π., σ. 83· Συνδέσμου Γονέων (έκδ.), *Η διά μέσου των αιώνων παιδεία και αγωγή στη Γαλάτα*, ό.π., σ. 75-80· Κοινοτικού Συμβουλίου (εκδ.), *Γαλάτα, στα μονοπάτια του πολιτισμού*, Γαλάτα 2011, σ. 43-44· π. Κ. Χαραλάμπους, *Γαλάτα, εκκλησιαστική και ιστορική καταγραφή*, ό.π., σ. 89.

15. π. Α. Κουλέντη, *Οι βυζαντινοί ναοί της Γαλάτας*, ό.π., σ. 23-24· Αθ. Παπαδόπουλου, *Η Γαλάτα άλλοτε και τώρα*, ό.π., σ. 53.

16. Για τον βίο του Οικονόμου Παναρέτου βλ. Θ. Σταυρίδη, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στα Βρετανικά Αποικιακά Αρχεία, 1930-1939*, ό.π., σ. 104· Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής (1911-1931)*, ό.π., σ. 159· π. Κ. Χαραλάμπους, *Γαλάτα, εκκλησιαστική και ιστορική καταγραφή*, ό.π., σ. 44, 87-89· Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων*, τ. Α', ό.π., σ. 357.

και αναχώρησε για τη Μεγάλη Βρετανία, όπου, στις 27 Μαρτίου 1966, χειροτονήθηκε Ιερομόναχος και προχειρίστηκε Αρχιμανδρίτης. Στο μεταξύ υπηρέτησε σε διάφορους ναούς του Λονδίνου και από το 1968 μέχρι τον θάνατό του ως ιερατικός προϊστάμενος στους Αγίους Πάντες, όπου μερίμνησε επίσης για την οργάνωση σχολείου διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας στα παιδιά των αποδήμων. Την περίοδο αυτή απέστειλε το ποσό των 15 χιλιάδων λιρών στη γενέτειρά του, προϊόν εράνου ανάμεσα στους ενορίτες του, καθώς και ιδιωτικής του εισφοράς, για να χρησιμοποιηθεί για την ανέγερση του ναού του Αποστόλου Τυχικού και για τη συνέχιση της αγιογράφησης του ναού της Παναγίας Οδηγήτριας. Απεβίωσε στις 22 Αυγούστου 2005¹⁷.

Ο Αρχιμανδρίτης **Ιερώνυμος** γεννήθηκε, το 1935, στο χωριό Νικητάρι, γενέτειρα της μητέρας του, αλλά από την πλευρά του πατέρα του καταγόταν από τη Γαλάτα. Υπήρξε επίσης απόφοιτος της Ελληνικής Σχολής Κύκκου και του Παγκυπρίου Γυμνασίου (1958). Είναι αξιοσημείωτο ότι χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος στις 29 Ιανουαρίου 1956, ενώ ήταν ακόμη μαθητής και χωρίς να έχει ενημερωθεί από προηγουμένως, διότι η χειροτονία του αποτελούσε στην πραγματικότητα τη δικαιολογία, που αναζητούσε τη δεδομένη χρονική περίοδο ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ', για να μεταβεί στη Μονή Κύκκου και να συναντηθεί με τον αρχηγό της ΕΟΚΑ Γεώργιο Γρίβα Διγενή, προκειμένου να επανεκτιμήσουν την πορεία του Αγώνα. Αργότερα χειροτονήθηκε Ιερομόναχος, στις 6 Απριλίου 1969, και στη συνέχεια χειροθετήθηκε Αρχιμανδρίτης, στις 15 Απριλίου 1979. Ο Ιερώνυμος σπούδασε, ως υπότροφος της Μονής Κύκκου, στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από την οποία αποφοίτησε το 1968, και ακολούθως υπηρέτησε σε διάφορα διακονήματα, όπως ως μέλος του Ηγουμενοσυμβουλίου, από το 1977 μέχρι τον θάνατό του. Απεβίωσε στις 14 Μαΐου 2013¹⁸.

Η πλούσια αυτή παράδοση της κοινότητας της Γαλάτας, με την ένταξη πολλών μελών της στην Αδελφότητα της Μονής Κύκκου συνεχίζεται και σήμερα, όπως αναφέρθηκε, με τους Οικονόμο Πορφύριο και Αρχιμανδρίτη Αλέξιο. Ο Οικονόμος **Πορφύριος** (γενν. το 1935)

17. Χάρη Μεττή, «Αρχιμανδρίτης Νικηφόρος Κυκκώτης», *Ορθόδοξος Κήρυξ* 202-203 (2005) 16-25· π. Κ. Χαραλάμπους, *Γαλάτα, εκκλησιαστική και ιστορική καταγραφή*, ό.π., σ. 89-92.

18. «Απεβίωσε ο Αρχιμανδρίτης Ιερώνυμος Κυκκώτης», *Ο Φιλελεύθερος*, 15.5.2013· «Εκδημία Αρχιμανδρίτη Ιερώνυμου Κυκκώτη», *Ενατενίσσεις* 19 (2013) 19. Επίσης βλ. Αρχείο Ιεράς Μονής Κύκκου, *Μοναχολόγιον*, σ. 39-40.

υπήρξε απόφοιτος του Παγκυπρίου Γυμνασίου, όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές του το έτος 1958. Είναι πρώτος εξάδελφος του προαναφερθέντος Αρχιμανδρίτη Ιερωνύμου, ενώ αμφότεροι είναι μικροί ανεψιοί των αυτάδελφων Ιερομονάχων Πορφυρίου και Ιερωνύμου. Χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος στις 19 Οκτωβρίου 1958 και Ιερομόναχος στις 15 Αυγούστου 1967, ενώ σε μεταγενέστερο χρόνο, στις 14 Αυγούστου 1996, έλαβε το οφφίκιο του Οικονόμου. Υπηρέτησε για μεγάλο χρονικό διάστημα σε διάφορα διακονήματα και ως εφημέριος στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου και στην Κεντρική Μονή. Σήμερα υπηρετεί στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου¹⁹.

Ο Αρχιμανδρίτης **Αλέξιος** (γενν. το 1943) προσήλθε ως δόκιμος στη Μονή στις 29 Ιανουαρίου το 1956 και ακολούθως φοίτησε στην Ελληνική Σχολή Κύκκου και στο νεοσύστατο Γυμνάσιο Κύκκου (1961-1965). Στη συνέχεια εστάλη για σπουδές στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1970-1974), περίοδο κατά την οποία υπηρέτησε στον ναό του Αγίου Νικολάου Κάτω Πατησίων (Αχαρνών). Στο μεταξύ χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος, στις 18 Απριλίου 1965, και ακολούθως Ιερομόναχος, στις 18 Απριλίου 1976, ενώ προχειρίσθηκε Αρχιμανδρίτης στις 8 Σεπτεμβρίου 1979, οπότε διορίστηκε από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Κύπρου διευθυντής της Ιερατικής Σχολής «Απόστολος Βαρνάβας» (1979-1986). Σήμερα υπηρετεί σε διάφορα διακονήματα της Μονής, όπως και ως μέλος του Ηγουμενοσυμβουλίου, από τις 13 Απριλίου 1977²⁰.

Δημοσιεύτηκε στην περιοδική έκδοση της Ιεράς Μητροπόλεως Κύκκου και Τηλλυρίας *Ενατενίσεις* 38 (2022) 105-112.

¹⁹ Αρχείο Ιεράς Μονής Κύκκου, *Μοναχολόγιον*, σ. 39-40.

²⁰ Αθ. Παπαδόπουλου, *Η Γαλάτα άλλοτε και τώρα*, ό.π., σ. 77. Επίσης βλ. Αρχείο Ιεράς Μονής Κύκκου, *Μοναχολόγιον*, σ. 40-42.